

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Belső farkasutca 78. sz. alatt gr. BÄNFYI ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen.
Ara évfolyamra 3 ft. o. é. Hirdetési Ár: négyhavas sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 89 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeletik.
A sajtótervező cikkek sora után 15 kr. előleges befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középuteza, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny, sept. 17.

„Azon öntudat, hogy a románok (a szebeni gyűlésben) többséget képeznek, oly tulajdonság, hogy a századokon át uralkodó souverain magyar faj sem követelt el soha! Csak makacs vita és nagy erőlködések után sikerül a szászoknak az igazság legégszerűbb követelményeinek érvényét szerezni!”

Igy szól egyik közelebbi cikkében, így jellemzi ezt a mai „erdélyi országgyűlést” a híres bécsi „Presse”, s minthogy szempontja azonos a hatalom gyepőit mind erősebben markoló bécsi centralisták szempontjával, lássuk, hogy elmélkedik tovább.

„Már mindjárt az első kir. propositio a románok egyenjogúsításáról — ugymond — alkalmul szolgál arra, hogy e nép képviselői a józan ész kíváncsi ellenes kitarással, de kevés élczel és kevés éles látással szócátákba keveredjenek. A kormány, tekintetbe véve Erdély hagyományait és előítéleteit, s miután a nemzetiségre nézve a területi felosztás még mindig kívánatosnak mutatkozott, előterjeszté a román nemzet integrációja iránti törvényjavaslatot. Ugyanakkor a kormány két oly záradékot helyezett be a javaslatba, melyek indirecte eléggé elárulják, hogy egy modern államban valóban fölösleges az egész beczikkelyezés! Kimondatott, hogy a politikai jogok gyakorlata nem föltételeztetik bármely vallástól is, s hogy a nemzetiség czime senkinek sem ad valamely előnyt vagy kedvezményt. Ezen szerkezet ellenében, mely e föltétlen túlmélet, s az örmények, zsidók és cigányok jogait biztosítja, a románok oly módosítványt állítottak fel, mely ugy vallási, mint nemzetiségi tekintetben szükségletnek mondható.”

„A román módosítvány a politikai jogok gyakorlatait csak a most már bevett vallásbeliekre szorítja. Ez által az Erdélyben ugy sem számos zsidóság, de egyszersmind a gazdag kereskedő osztályt képviselő örménység is a politikai jogok gyakorlataitól meg volna fosztva (ugy szintén a nemes cigány nemzet.) Hasonlókép kérdésbe vonott azon javaslat, mely az ország minden lakójának egyenjogúságát biztosítja, ha ezen ország lakója valahol nem tartozik az erdélyi négy nemzet tagjai közé vagy nem született Erdélyben. Így p. o. egy „osztrák állampolgár” Csehországból vagy Tyrolból nem élvezné azon egyenjogúságot, mely az Olt völgyében minden pakulárt megillet.”

„Ezen módosítvány ellenében a szász követek az általános vita alkalmával hasztalanul igyekeztek bebizonyítani, hogy az ilyen rendelkezés ellentétben áll az octoberi diplomával és februári patenssel; hogy ily törvénytől egész Európa visszariadna s hogy ennél még a montenegroi Daniló codexe is szabadelvűbb. Csak sept. 2-kán, midőn a fővita aug. 24-től fogva tartott, s a román javaslat elfogadtatott, sikerült, hogy a szászok Rannichernek egy előbb elvetett indítványát, mely a politikai jogok gyakorlatait a vallás gyakorlataitól függetlenné teszi, többségre juttathassák, s ezzel a románok exclusiv szerkezet módosítás alá jött.”

„Minek lehessen köszönni ezen elkészt megterést, egyelőre kipuhatolhatlan marad. Hihetőleg észrevették a román vezetők, hogy így nagyot vették volna a kor szelleme ellen. A vita, hogy a volt oláhok ma már hivatalosan „románok”-nak vagy „románok”-nek neveztessenek, elkeseredést szült a szászok és románok közt. Ezen elidegenedés

a most szűnyegre kerülendő igen kényes természetű nemzetiségi-területi kérdés tárgyalásakor még élesebb ellentétben tűnhetik elő: s meglehet, hogy a kormány a román többség által hozandó javaslatot, a szász elem védelme tekintetéből, visszautasítandja. Ily kilátások közt a Reichsrathban való részvétel kérdésének megvitatása nem igen derült reményeket nyújthat, s ezért az erdélyi levelezők már is beszélnek oly eventualitásról, hogy az erdélyi gyűlés a kir. propositio tárgyalása után elfogva napoltatni, s a direct Reichsrath-választás kérdése kerülhetne napirendre.”

A bécsi „Vaterland” pedig, ugyan e kérdésből indulva ki, csinos kis leczkét tart a centralistáknak, mely a dolgok állására saját szerű világot vet. Közöljük ezt is szóról szóra:

„Az „Ostd. Post” tegnap formaszertileg lemondott a reményről, hogy még ezen ülésszakban láthassa a birodalmi tanácsban az erdélyi országgyűlés követőit. A nevezett lap felhasználja ez alkalmat arra, hogy az oláhokat, a kiket az „Ostd. Post” nagy bosszúságában folyvást „rumánoknak” nevezi — jól megleckézzé. Különös természetűeknek, nyersnek, tapintatlanoknak nevezi őket és leplezetlenül kijelenti, hogy darab ideig kétes volt, vajlon egyáltalában lehetséges lesz-e, a gyűlést Szebenben nyugodtan folyni engedni, a mi más szóval annyit tesz, hogy már szó volt az országgyűlés feloszlatásáról. Csak azon körülmény, hogy „a rumánok” az utolsó órában magukhoz tértek, és az egyenjogúságról szóló törvénybe egy záradékot vettek föl, mely a kormány előterjesztvénynek gondolatát legalább szükség esetére megőrvi” és így a kormányi előterjesztvény lényegét megmenti, teszi lehetővé a gyűlés további ülésezését.”

„Az „Ostd. Post” végeztill fenyegető hangon figyelmezteti a „rumánokat” arra, hogy ne feledjék, miszerint nekik a legnagyobb érdekükben áll, hogy ezen országgyűlést szilárdan befejezett eredmények nélkül lefolytassák. A szászok minoritások vannak ugyan, de a legrosszabb esetben várhatnának!”

„Nem szükség igen nagy emlékező tehetőséggel birni, hogy eszünkbe jusszon ama gyöngédség, melylyel az „Ostd. Post” az oláhokat szívéhez szorítja. Azon időben nem gunyolá őket sem „rumánoknak” sem nyersnek, sem furesa természetűeknek, nem is beszélt csak ugy odavetve egy Nagy-Szebenben ülésező gyűlésről, hanem ezt tiszteletteljesen üdvözölte, mint a valódi országgyűlést, melyben minden jogosult érdekek, és az ország minden lakosai — kivéve néhány elvakított „választókeletet” — képviselve vannak, és a melyben mind a jó és felvilágosult hazafiak, az ősz monarchisták, az az, a februári alkotmány barátai üléseznek.”

„Tempora mutantur! Az „Ostd. Post” igen bosszus egykori kedvenceire, és elismerésre méltó nyíltsággal szemükbe megmondja ezt a „rumánoknak”. Már pedig a mi véleményünk szerint nincs igazsága. Emberi dolog történt rajta, hamis fellevezésekből indult ki, és így téves következtetésekre jutott. Ez bösztantó lehet, de se nem szép, se nem nemes eljárás, ezt e szegény ártatlan oláhokkal meglakoltatni akarni.”

„Mi soha sem rajongtunk sem az oláhok, sem ezeknek irányzatai iránt. De annyit elmondhatunk róluk, hogy ők annyiban legalább nyílt kártyákkal játszottak, a mennyiben sohasem vallották magukat kétértelműleg azon politika híveinek, melyet a centralisták san guinismusa róluk feltételezett. Ha tehát családias történt, csak önánitástól lehet szó.”

„Sőt az elfogulatlan szemlélőnek el kell ismernie azt, hogy az oláhok az ő álláspontjukból egészen logikailag és szabatosan járnak el. Hogy ők mindazon előnyöket, melyeket nekik a helyzet nyújt, felhasználják, legkevésbé vehetik zokon azon oldalról, mely a legnagyobb eréllyel szólítja fel őket arra, hogy a kínálkozó helyzetet kizsákmányolják.”

„Hogy az oláhok magatartása meg nem felel bécsi barátaik várakozásának, sőt hogy ők komoly aggodalmakra szolgáltatnak nekik okot, nem tagadhatni. A baj azonban nem egy fenyegető quos ego-ban rejlik, mi minden figyelem nélkül elhangozhatnék, hanem egy tényben, mely a baj eredetére visszahat. Az oláhok ellen felhozott panaszok mind onnan származnak, hogy a természetes egyensúly az erdélyi országgyűlésen megzavartatott. Ezen panaszok okait az azon perezen el lesz háritva, melyben az egyensúly ismét helyreállítottatik.”

„És éppen ez az, a mire törekedni is kell. Ezt sejteni látszik az „Ostd. Post”, midőn philippikáját a szavakkal végzi: A szászok várhatnák. Ha ez által azt érti, hogy módott kell találni arra, hogy a magyaroknak és székelyeknek lehetségessé tétessék belépni az országgyűlésbe, akkor csak egyetérthetünk vele, feltéve ugyanis: hogy a szászok erősbulése nem csupán arra fog felhasználtatni, hogy az oláhokat a levegőbe röpítsék, hanem hogy Erdély belfelgyi kielégítő módon elintéztessenek és elfogadható alap biztosítások Erdélynek Magyarországhoz és az őszmonarchiahoz való viszonyának rendezésére.”

Azonban lapunk már fő 9-dikén hozzá a távirati tudósítást, hogy a szebeni gyűlés elvileg kimondá az octoberi diploma és a februári patens beczikkelyezését, s így mind a „Presse” és „O. D. Post” aggodalmai és fenyegetései, mind pedig a „Vaterland”, idomosabb okoskodásai időelőttiékné bizonyultak be. Ez azonban mit se von le a fepebbi két cikk fontosságából. Kézszelfoghatólag jellemzik azok főleg túlméletlenségét és remegését azon hatalmas pártnak, a melynek befolyása intézi ez időben a belpolitikai mozgalmakat. Annira kevésé látszik bizni e „hatalmas párt” állásának szilárdságában, ügyének dialalában, hogy a legkisebb szélvállalatra, még a szebeni országgyűlés legégszerűbb vagy legalább is nem felette lényeges ellenzéki hajlamának nyilvánulataira is reszketni kezd, és fenyegetőzik. Pedig ez országgyűlésben nincsenek jelen ellenei: a magyarok és székelyek! De hiába, e párt — kell e mondanunk, hogy a bécsi centralisták pártja? — saját árnyékától is fél, sőt annál több okot lát talán megdötközni, hogy még a szebeni gyűlésben is akad fő, akad szív, mely nem gondolkodik, nem érez föltétlenül úgy, a mint kiezkizkalmazták, e hatalmas párt főorgánjai baragunk villámai szorták a románokra, vagy a mint mérgekben összevezetgetik őket: az „oláhok”-ra, „rumánok”-re.

A román párt alakulásáról.

A „Független” szebeni levelezője egy értesítést küld e hó 27-kéről, mely a román alkotmányos párt alakulását illetőleg következőkép ír:

„Mig önök e sorokat kézhez veszik, rég értesülve lesznek a táviró által azon kir. leirat tartalmáról, melyet már néhány nappal ezelőtt fontos okmányak jeleztem.

Minthogy azonban ezen okmány, a meny nyiban tartalmáról értesülhettem, az erdélyi országgyűlés pártosportozatát aligha fogja lényegesen megváltoztatni: szükségesnek és még elég jó idején találok, hogy a románok egy jelentékeny töredékét, mely az első törvényezikk fölötti vita utóbbi napjaiban kiemelkedett, egy pár vonással ismertessék.

A román képviselők zöme tökéletesen egyetért a közös program lényegében. De van egy csoport s ennek szószólója Sipotariu és Bohetielu Sándor, mely a szászoknak „die romanische Nation” mézes szavai alatt csak fullánkot érez, és kik a szászok irányában kiválólag azért viselkednek ellenséges indulattal és bizalmatlansággal, mert bennök a germanisatio főtényezőit és így a román nemzetiség elnyomtatásának főszeküzét látják. E gyűlésnek annyira megy, hogy e férfiak, ha a szászok bármily kedvező javaslatot tesznek, még akkor is elvetik, egyre szemük előtt lebegvén a „timeo donaos et dona ferentes” intése.

E töredék menekülést csupán csak az erdélyi alkotmányhoz visszatérésben lát s e tekintetben a szászok szabadelvűségétől áradó beszédei s a bécsi lapok vádjai dacára mindig oly indítványt fog fellépni, mely oda megy ki: előbb magamnak akarok hazát biztosítani, és csak akkor engedhetek tért az idegeneknek! Erdély belviszonyai, ezen férfiak nézete szerint, nem fejtettek még annyira, és különösen az erdélyi románok nemzetiségi érdekei nincsenek még annyira biztosítva, hogy új és szabadelvűeknek hirdetett államtheoriás fogantatásai iránti viszketegeből a benszülöttek java koczára tétethessék.

A párt maga az országgyűlésben nem igen nagy, de azt tapasztalják, hogy különösen Reichstein báró erdélyi alkortárnok ide érkezte s azon kisrletet után napról napra szaporodik, melyek a románok és szászok közti fusiora irányultak, de tökéletesen ellenkező eredményre vezettek.

Ugy értesülünk, hogy a kormány olynemű intézkedéseket fog tenni, hogy ezental a kormányjavaslatok esetről esetre az országgyűlésbe küldendő kormányférfiak által fognak védelmezettetni. Az első kir. előterjesztvény tárgyalásakor annak különös hátrányára szolgál azon körülmény, hogy a javaslatot a kormány padról senki sem védelmezte; sőt hogy több esetben Pop László főkományszéki alelnök, de különben képviselő is, a kormány padjáról kijelentette, hogy ő ez előterjesztvény tárgyalás különös utasításokat nem nyervén, csupán képviselői meggyőződését követi s ennek sugallata folytán a kormányi javaslat ellen kell szólnia.

Ezentul tehát, ugy halljuk, a kormány-szék oly tagjai fognak az országgyűlésbe küldetni a kormányjavaslat vett utasítás alapján védelmezése végett, kik az országgyűlésnek különben nem tagjai stb.

A második kir. előterjesztmény fölötti vita szintén bosszas fog lenni. A bizottmány javaslata nem tér el lényegileg a kormánytól s elveit elfogadja teljesen csak szerkezetét egyszerűsítette. Legelőkelőbb a 17. § körüli vita, mely a felsőbb kormánysszékek nyelvével szól.

Az erdélyi országgyűlés

XXIX. ülése sept. 16-án.

Kezdeté 10 órakor. A jegyzőkönyv mind 3 nyelven felolvastatván észrevétel nélkül helybenhagyott.

Obert indítványt az elhatároztatik, hogy a jegyzőkönyv ezental mindig csak egy nyelven, és pedig felváltott sorban fog felolvastatni, a másik két szöveg pedig az elnöki irodában leszen megtekinthető.

Popea kéri az elnököt, hogy az országgyűlési nyomtatványok mihamarabb kiosztassanak, és a közönség által is megszerzethetők tétessenek, hogy így némely bécsi újságnak ezen országgyűlés ellen irányzott rágalmai megezőfolva legyenek.

Erre elnök kijelenti, hogy a nyomtatványok nemsokára kifognak a ház tagjai közt osztatni és a közönség által is megszerzetheteni; ha nem a nit az újságok az országgyűlés valamely tagja ellen felhoznak, annak elintézése nem az országgyűlés elé tartozik, hanem szintén az újságok útján elintézendő.

Attérve a napirendre t. i. a második kir. előterjesztvény fölötti részletes vitatásról, elnök olvassa ennek címét, mely így szól: „A három országos nyelveknek a közhivatali közlekedésbeni használatáról.”

E szerkezet hosszas vita után a román szövegnek Moga által indítványozott irályi módosításával, és a német szövegnek megfelelő változtatásával, a magyar szövegnek pedig teljes megtartásával elfogadtatott.

